

pasák

doporučená cena

89 Kč

eshop.carpe.cz

www.carpe.cz
**CARPE
DIEM**

Egon Ervín Kisch

**PODPOŘTE NAKLADATELE
PŘÍMÝMI NÁKUPY
NA JEHO ESHOPU**

**knihy, CD, DVD
a digitální produkci
najdete na**

www.eshop.carpe.cz

**POMŮŽETE VYDÁNÍ
DALŠÍCH TITULŮ**

Děkujeme a vážíme si vaší přízně!

Koncertní videa nabízí web
www.iKoncert.eu

Egon Ervín Kisch

Pasák

CARPE DIEM
2018

Egon Ervin Kisch
Pasák

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu nebo v aplikaci. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření, je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani její část nesmí být publikována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez předchozího souhlasu nakladatelství.

No part of this may be reproduced in any form or by any electronic or mechanical means including information storage and retrieval systems, without permission in writing from the author. The only exception is by a reviewer, who may quote short excerpts in a review.

© *Carpe diem*, 2018

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-7487-262-4 (pdf)

ISBN 978-80-7487-263-1 (epub)

ISBN 978-80-7487-264-8 (mobi)

První kapitola

Najednou zčistajasna, docela neočekávaně, se roztrhl tlakoměr.

Ještě než si to topiči uvědomili a strnuli hrůzou, praskl kotel a celé město vyděsila strašlivá rána.

Ve chvíli výbuchu se opíral Engelbert Naak o dřevěnou budku na palubě parníku, kde byla pokladna, říkal právě panu Karlu Dušnicovi cosi nepodstatného a pronesl dvě slova: „kapela hrát“.

Vtom však už nastala chvíle nejšilenějšího děsu. Jednoho chlapce, na jehož rameni se houpala torna na květinky, to vymrštilo přímo až k balkonů v prvním poschodí domu na nábřeží, odkud dopadlo na chodník jeho mrtvé tělo; přes znetvořený trup se mu vinula zelená šňůra s tornou. Do vozovky na nábřeží dopadla hlava mladého muže, jak se později zjistilo, byl to Matěj Blecha. Na kousičky to roztrhalo Marcela Bleyera, který asi stál těsně u vadného kotle. Většinu výletníků smetl výbuch do řeky. Mezi nimi byl Robert Dirnböck, jehož mrtvolu našli zanedlouho pod troskami zničeného parníku Caput regni, a Engelbert Naak, jehož mrtvolu vylovili u Mělníka až za devět dní po výbuchu parníku. Další výletníky sežehly šedé a rudé plameny žhavé páry a ohně, které se plazily po prknech ztroskotaného parníku. Mnoho lidí to odneslo polámanými žebry a zlomeninami, když se pokoušeli jako smyslu zbavení prodrat se po uzounkém schodišti od přístaviště u Vltavy nahoru na nábřeží, zatímco se kolem nich houčila dusivá, hustá mračna kouře. Bylo slyšet nářek, volání o pomoc, sténání, šílený křik. Jiné zase – mezi nimi byl Bedřich Fric, který za týden podlehl v mukách a v deliriu strašlivým zraněním – zasáhly černé kusy roztrženého lodního komínu, které nejprve vyrazily do výše nábřeží jakoby z jícnu sopky, zavířily nahoře jako útržky papíru a pak se ničivě snášely v dešti jisker na trosky parníku, na můstek a na přístaviště a do vln Vltavy, na pasažéry a zaměstnance paroplavební společnosti, zahalené hustým dýmem, a způsobily jim těžká zranění na hlavách a tržné rány po celé délce tváří.

Mezi těmi, kdo se zachránili, byl Karel Dušnic. Také jeho vymrštil výbuch daleko od parníku, dopadl až doprostřed řeky. Když se vynořil nad hladinu, zahlédl vedle na vlnách rozbitý stůl z trosek parní lodi. Aniž uvažoval, chytl se ho a nepustil se ho téměř celou půlhodinu. V těchto osmadvaceti minutách si vůbec nemohl vybavit, co se vlastně stalo, v uších mu zněla poslední slova Engelberta Naaka „kapela hrát“,

kteřá pro jakýsi hřmot nemohl dokončit, opakoval si „kapela hrát, kapela hrát“ a před očima měl na hladině modravě šedivý těžký mrak. Úplně apaticky svíral desku stolu s půlkou přeražené nohy na jednom konci. Vůbec nepomyslel na to, aby volal o pomoc. Bylo by to stejně marné, poněvadž proud ho unášel středem řeky, daleko od břehu, takže jeho volání o pomoc by zaniklo v řevu, sténání, nařikání a hlucení a ztěžka by ho také někdo zahlédl v tom chaosu mezi plovoucími mrtvolami, prkny, lavicemi, utrženými částmi těla, cucky oděvů, papíry a klobouky. Neuvažoval však ani o tom, zda má či nemá smysl dovolávat se pomoci, nýbrž držel se křečovitě okraje desky a přemítal, jak asi měla končit věta, kterou už Engelbert Naak nedopověděl.

A právě to bylo Dušnicovou záchranou, že ho proud zanesl doprostřed Vltavy. Tam ho totiž nejdříve zahlédl vorař Jan Chrapot, který vesloval s loďkou k místu neštěstí od svého domku na Kampě z levého protějšního břehu. Chytil Karla pod paži a snažil se ho dostat do člunu. Bezúspěšně, neboť Karel Dušnic byl víc mrtvý než živý a nijak se nesnažil pomoci svému zachránci. Ani na chvíli se nepustil desky stolu. Chrapotovi nezbylo než stáhnout vesla, pak se vyklonil z loďky, popadl bezvládného, který konečně pustil desku stolu, kolem boků a vtáhl ho – jen taktak, že se kocábka nepřevrhla – dovnitř loďky. Tam Karel Dušnic omdlel. Chrapot zabral vesla a co nejrychleji se vracel na Kampu.

Tady už postávaly zvědavé zástupy obyvatel Kamy, kteří hned po ohlušující detonaci rozčileně vyběhli na břeh, odkud je volný rozhled na druhou stranu Prahy a na Vltavu. Někteří už mysleli, že došlo k zemětřesení, ba že nastal konec světa, přesvědčili se však, že Praha stojí, jak stávala. Jen sloupy kouře u Palackého mostu, stoupající k obloze, jim napovídaly, odkud se rozlehl tajemný pekelný hřmot. Tam také uháněli plným tryskem koně zapřažení do vozů požárního sboru, tam ujížděly po nábřeží na druhé straně vozy záchranné služby a ostrým hvizdem dávaly znamenání, aby se jim uvolnila cesta. Také muži z Kamy nasedali do rybářských loďek, v nichž jindy lovili na Vltavě ryby, a zamířili k místu, odkud se vznášela mračna kouře. Jejich ženy za nimi volaly, aby byli opatrní, a přitom se pyšně rozhlížely, takže si jich každý musil povšimnout. Nikdo však neznal pravou příčinu události. Hodil to nějaký atentátník pumu, zřítel se Palackého most, vypukl požár nějaké chemičky? Až konečně se to vysvětlilo, když přes zábradlí Karlova mostu se nahnul jeden obyvatel z Kamy a sděloval lidem dole, že zaslechl, jak požárník křikl na strážníka: „Výbuch na parníku!“ Teď byly domněnky reálnější. Podle síly výbuchu

se dalo odhadnout, že došlo ke strašnému neštěstí a že byli i mrtví, jak nasvědčovalo povolání hasičstva a záchranné služby. Kromě toho bylo možno usoudit na velikost katastrofy z toho, že byly letnice a každý se snažil využít neděle k výletu. Všechny přetřásané dohady skončily, teprve když zahlédli voraře Chrapota, jak rychle vesluje zpátky ke Kampě, a když přijel blíže, viděli v loďce nehybně ležet člověka.

Jestliže už předtím bylo nebezpečí, že se octne ve vodě někdo ze zástupu zvědavců, kterých se tu nastavěla dobrá stovka v těsné tlačenici na nechráněném břehu na Kampě mezi Bruncvíkovou sochou a německou reálkou, teď, když spatřili voraře Chrapota, bylo to ještě hrozivější. Mužské osazenstvo a chlapi se chtěli dostat na kraj břehu, aby pomohli Chrapotovi při přistání, nemohli se však k němu prodrat, poněvadž vpředu stály ženy a děti a neuhnuly, jednak protože je poutala na místo zvědavost, jednak že byly na sebe tak namačkány a do sebe vklíněny, že se opravdu nemohly pohnout.

Nakonec se rozestouplé a strkající řady zase semkly, jeden z vorařských mladíků šťastně zachytil řetízek na předku Chrapotovy loďky a přitáhl ji pevně k břehu.

Několik z kolemstojících přiskočilo na pomoc, vyzvedli a naložili si na ruce Karla Dušnice, který byl v bezvědomí, a odnesli ho k Chrapotovým do bytu. Zatím přišla i vorařova žena. Otevřela dveře do místnosti vlevo od kuchyně, a tady položili neznámého na stůl. Místnost byla plná zvědavců, ba tlačili se i na schodech. Chrapot je všechny vystrčil ven a dal se do křížení omdlelého. Sotva mu několikrát přešel přes spánky, pootevřel Karel oči a hluboce vydechl. „Ulož ho do postele a zatop,“ řekl vorař ženě a rychle se zas pustil k místu katastrofy. Na ženiny námitky Jan Chrapot nedal.

Paní Chrapotová zavřela dveře, zula neznámému boty a odstrojila ho. Karel Dušnic ležel netečně na stole a bylo mu jedno, co se s ním děje. A nehnul ani brvou, když se Chrapotka celou silou opřela do stolu a kousek za kousem ho dostrkala k posteli. Díval se upřeně na strop a zhluboka oddychoval. Když ho však žena pozvedla, aby ho uložila do postele, rozhlédl se těkavě po vorařově světnici a otázal se:

„Co je?“

„Ale vybuchl parník, vás to vyhodilo do Vltavy, jenže můj vás vytáh a dopravil k nám do bytu. Teď bych vás jen ráda uložila do postele.“

Karel Dušnic si přiložil ukazováček levé ruky na skrář a strnulým pohledem zíral před sebe. Dlouho se rozpomínal. Postupně si však začal ujasňovat všechny souvislosti toho, co se stalo. Jak se sešla celá jeho parta na

parníku, aby si udělali o letnicích výlet, parník už měl odjet, Engelbert Naak říkal něco o kapele, ale najednou zaduněl nepopsatelně hrozný rachot a on se octl v řece, sevřel prsty nějakou desku, a pak ho vytáhl k sobě do člunu nějaký muž.

„Kde je váš muž?“

„Odjel,“ odpoví roztržitě Chrapotka. Ani na chvíli nespustila oči z neznámého pána, který se pozvolna vzpamatovával, z jeho hebké tváře, úzkých průhledných rukou, kde se mu na prstě leskl starý, vzácný prsten. Její zrak spočívá na neznámém mladém muži, kterého svlékla a jeho jemňoučké prádlo a oděv přehodila přes židli. Nevnímá ani, že se jí na něco vpytává a ona že mu odpovídá. Je myšlenkami někde jinde.

Karel Dušnic cítí, že se žena na něho dívá. Jeho pohled, kterým jí odpovídá, je nesmělý, ustrašený – před ním totiž stojí mladá žena. Chtěl by něco říci, jen něco říci – rozhovor vážne již nebezpečně dlouho. Ale když se snaží něco pronést, připadá mu, jako by celé jeho vědomí se rozplynulo ve vodě:

„Kam to – totiž kam to odjel váš muž? Kde je?“

„Ale rozjel se zase k parníku. Na mě nedal. Copak ten dá na to, co říkám! Ten vůbec nedá na to, co říkám...“

Kdyby jen mohl něco říci, na něco se zeptat, tyhle přestávky v rozhovoru jsou strašné.

„Máte – také děti?“

„Ne, děti nemáme. Můj muž není zdrav...“ Žena to pronese s jistou dávkou rezignace. Pak se však na něho podívá, jako by mu tímto sdělením chtěla dát důvod. V jejím pohledu je pobídka.

Dušnic cítí, jak se mu po sinalé tváři najednou rozlévá ruměnc. Vidí mladou ženu. Nos nemá zrovna vábný, ale jinak není šeredná. Naopak má jistý půvab. Opravdu je pohledná. Najednou zjistí, a je mu, jako by to bylo ve snu, že její zrak se vpíjí do jeho a zkoumá, jak u něho obtočí její vzhled. Přistižen sklopí oči a sveze se očima po nadrech, která se dmou v těsné kartounové halence s modrými pruhy, a po kyprých bocích. Věru statná ženská. A nikdo není v pokoji, jen on. A je nahý... Rozechvěle sahá po přikrývce. Žena usedla na kraj postele a hlasitě dýchá se žhavým úsměvem. Pojednou se mu vybaví slova „kapela hrát“. Myšlenky se mu zamotávají. Vztáhne po ženě ruce a strhne ji na sebe.

Druhá kapitola

Dušnicův dům zná v Praze každý. Obrovská červená tabule s firmou řezníka uzenáře, který má dnes v Dušnicově domě v Rytířské ulici krám a dílnu, ruší snad poněkud úctyhodnou honosnost fasády, téměř už zčernalé sazemi, prachem a časem, přesto však je to jedna z nejpůvabnějších pražských budov. Nejsou na ní ony rozšklebené a zastrašující karyatidy s postavami otroků, kteří musí nést na svých bedrech balkóny malostranských paláců, naopak je něco neosobního ve dvou postranních pilířích u domovního vchodu, které uprostřed dělí římsa a nahoře zakončuje hlavice s bohatými závitky. Portál, okna a průčelí vyplňuje nejružnější a nadměrná výzdoba, tu figurální, tam s architektonickými prvky a jinde se stylizovanými květy. Všechno jak na průčelí, tak na oknech a na obou křídlech vrat tvoří působivý, plochý, přitom však výrazný a bohatý reliéf, v každé půlce jiný. Tady opravdu ničím nešetřil a veškerým uměleckým bohatstvím si zahýřil nějaký kameník, kterému zadal zakázku bohatý stavebník; bylo to v začátcích silného vlivu holandských mědirytin na rané renesanční umění. Architektovo umění vyniká hlavně na majestátním štítě a arkádách, jejichž nízké sloupky s rustikou obepínají v nádvoří první poschodí.

Ani starousedlí Pražané, kteří tudy přešli nesčíslněkrát a pro něž skvělé barokní domy nejsou vzácností, neprojdou kolem Dušnicova domu, aby aspoň pohledem nezavadili s patřičným obdivem o výzdobu na zčernalé fasádě.

O domě a jeho majitelích koluje řada historek. Tak se vypráví například o jednom z bohatých Dušniců, že ho jednou v noci před sto lety vzbudilo zazvonění u vrat domu. Vyšel otevřít, a jaký byl jeho údiv, když před sebou spatřil samého císaře Františka, který se za ním zvláště rozjel z Vídně do Prahy dostavníkem, aby ho požádal o souhlas ke státní půjčce.

Jiná historka vypráví, jak dva bratři Dušnicové se sešli jednou na poště, poněvadž je oba ve stejné chvíli napadlo, aniž jeden věděl o druhém, aby dali svému zástupci za hranicemi příkaz k rychlé koupi. Vypráví se o posledním potomku této staré pražské německé patricijské rodiny, který, když ještě byli jeho rodiče naživu, propadl dekadenci a sentimentalitě a romantickému nicnedělání, takže starý Roderich Dušnic se musil vzdát naděje, že ze syna vůbec kdy bude šéf bankovního závodu D. Dušnic, a byl nucen prodat závod jedné bance. Zakrátko nato starý Roderich umřel. Nevydařený Karel Dušnic bydlí nyní

v domě v Rytířské ulici a vede dál život člověka oddávajícího se sladkému nicnedělání.

Když byl starý Dušnic ještě naživu, zval na návštěvu bývalé spolužáky a přátele Karla Dušnice, aby rozptýlili a zabavili zádumčivého a do sebe zahloubaného syna. Mladí lidé přicházeli a snažili se všemožně plnit tento úkol, neboť dům Dušniců byl pohostinný a oni sami se tu každé odpoledne nebo večer výborně bavili, ať už trávili čas hrami, žerty nebo tím, že si navzájem vyprávěli svá dobrodružství. V této tradici pokračovali i po smrti starého Rodericha Dušnice, nastolili tu ponenáhlu dokonce jakési veselé samoděržaví a nijak je neodrazovalo, že jejich mladý pohostinný přítel, kterého měli všichni rádi, neprojevoval zájem o bujně a veselě výstřelky jejich mladického zápalu a nedokázal setřást ze sebe jemu samému odporný sklon k drásavé trudnomyslnosti.

Karel Dušnic byl ke všem přívětivý, milý a úslužný, oceňoval snahu svých přátel, a když se přesvědčil, že návštěvy u něho nejsou pro ně žádnou obětí, přestal se rmoutit nad tím, jestli jim to všechno není snad na obtíž. Zúčastnil se každé zábavy, ke které ho přátelé vybidli, všichni však měli pocit, že jejich radovánky mu jsou vnitřně cizí, ba někdy se jim zdálo, že se mu i hnusí. Jenom když se podnikalo něco, kde šlo o ženy, odmítal Karel Dušnic jakoukoli účast, a třebaže tak činil šetrně, jeho odpor nepřekonal.

Zpočátku, nežli poznali jeho vytrvalé zpěčování, snažili se přátelé přimět ho k zábavám se ženami, neboť se jim zdálo, že jeví nebyvalý zájem, když se rozhovořili o svých dobrodružstvích s ženami ze společnosti nebo z polosvěta. Po pravdě nebyl bez zájmu, ale právě kritické, posměšné a nakonec vychloubačné líčení milostných dobrodružství jeho přátel nijak nepřispělo k přání, aby se jich sám zúčastnil. Ba naopak utvrzovalo ho to v úsudku, který vyčetl z románů a k němuž dospěl z nepřímého pozorování, že všechna tato povyražení jsou u mužů jen jakýmsi dobovačným sportem a jakýmsi planým snažením po ukoujení smyslů, u „dobytych žen“ pak pohnutkou podvolení že je stejně jistá směs vypočítavosti, ziskuchtivosti a smyslnosti. Tyto důvody se kaširují prohaně tím, že muži musí naoko vyznávat věčnou lásku, ženy pak bez vyzvání přísahají věrnost až do smrti, tváří se ctnostně a bůhvíjak hlubokomyslně, a když se podvolily, dají se do štkání stejně jako při loučení.

Žena naplňovala jeho šízravé sny i noci bez spánku. Sliboval si nějaký zázrak odměnou za své panictví, pro něž se mu tolik vysmívali a jež bylo

skoro nenormální, zázrak splnutí duší, lásky bez přetvářky a zázrak nejvyšší čistoty, nějaký třpytivě bělostný zázrak nahoty ověčené květy, zázrak, jenž ho zbaví trýzně, okovů a trudnomyslnosti, jenž mu přinese osvobození a podmaní mu spoustu žen, což bylo jeho žhovou touhou. Obětoval by za to celé své jmění, neboť mu stejně bylo k ničemu. Takle zmatená víra v zázrak jako záchranu před jeho téměř chorobnou pochybovačností a plachostí byla to jediné, v co doufal a co neměl odvahu zničit, aby v zoufalství neskoncoval s vlastním životem, který se pro něho stejně stal bezcenným.

V této až chorobné naději dovršil Karel Dušnic dvacet sedm roků. Bylo to právě o svatodušní neděli, kdy si chtěl s přáteli vyjet na parníku Caput regni za Prahu někam do lesů. Ještě ani pořádně nestáli na lodi, obsazené do posledního místečka, když došlo k onomu strašlivému neštěstí, které nepředstavitelně dolehlo na město a způsobilo i bolestivé ztráty mezi Dušnicovými přáteli. Nikdo z nich kromě Karla Dušnice se nezachránil.

Z vorařova bytu odjel Karel Dušnic domů do Rytířské ulice. Jel sám a nechtěl, aby ho někdo doprovázel. Doma se necítil ve své kůži. Měl zvýšenou teplotu a tři neděle ležel nemocen v posteli. Chtěli před ním zatajit, jaký osud postihl jeho společníky na parníku. Ale nenechal se odbýt. Chtěl vědět, co se stalo s Bedřichem Fricem, Matějem Blechou, Naakem, Dirnböckem a ostatními. Tak pozvolna a s největší šetrností ho zpravili o smrti všech. Když pod Mělníkem u ústí Vltavy vytáhli Naakovu mrtvolu, chtěli mu to už zamlčet, poněvadž každá zpráva o smrti jeho přátel se ho těžce dotkla. Avšak Karel, doléhající neustále dotazy, z nich přece nakonec vytáhl, že znají i osud Engelberta Naaka. A teď při zvěsti o tom, jak zahynul poslední z jejich kruhu, zůstal už apatický.

Když se uzdravil, vypravil se Karel hledat dům svého zachránce. Nebylo těžké najít ho mezi těmi několika domky na břehu Kampy, která není v podstatě ostrov, nýbrž poloostrov. Ve větších, dvou až tříposchoďových nájemných domech, které tu stojí, by nebylo snadné ho najít. Neboť tyhle domy se sobě zvláštně podobají. Jejich zvláštnost spočívá v tom, že ti, co stavěli tyhle levné domy, nebyli si jisti, kterou stranu domu mají zvolit za průčelí a z které udělat zadní stranu. Jedna jejich fronta vede totiž na malé nedlážděné náměstíčko s vysokými akáty, kde si děti hrají kuličky a bývá tu hrnčířský trh, druhá fronta směřuje k Vltavě a otvírá se na ni pohled z Karlova mostu. Rozřešili to tedy tak, že na omítku a výzdobu průčelí je škoda peněz, a neudělali průčelí vůbec.

V tomto komplexu budov nebylo možno přejít Chrapotův domek ve tvaru kostky, a tak Dušnicovi odpadlo nepříjemné doptávání po bytě voraře, kterého neznal ani jménem. Domek stál šikmo proti krčmě V Pekle, kde král Václav v noci, kdy umíral jeho otec, čtvrtý císař Karel, vesele hýřil s lehkou ženštinou Božkou–Vesnou a dostal se kvůli ní do krvavé rvačky.

V bytě byla jen paní Chrapotová. Muž prý odjel na vorech do Hamburku. Kdy se vrátí? Tak asi za pět neděl. A opět ten povzbuzující pohled jako tehdy. Tentokrát však marně. Karel Dušnic sdělil své jméno i adresu. Odjíždí nyní na jih a po návratu zajde opět s odměnou pro svého zachránce. Měl sice peníze při sobě, ale nechtěl je dát do rukou ženy, která vrhala takové pohledy. Odporoučel se.

Ubytoval se na jednom dalmatském ostrově, jak mu doporučil lékař: „Na jihu u moře okřežete po tom rozčilení.“ Ale vlny Kvarnera postrádaly světlou modř, spíše se barvily temně zeleně, až do černa. Nikde neviděl Karel Dušnic klidný mořský břeh, který by šumivě omývaly vlny, všude zela rozeklaná, rozpraskaná úskalí a strmé svahy skal, do nichž zuřivě bily burácející přívaly vod, vztekly se vychrlily jako sopka, vze-pjaly se a zase dunivě opadly. Kam až mohl dohlédnout, šířilo se moře v ustavičném boji samo se sebou, v stálém nepokoji, v ustavičném vlnobití. Přírodní živel, který se tady znovu a znovu vrhal proti strmému pobřeží, na němž stál, byl též živel, který teprve nedávno vyrval ze života jeho přítele a opovrhl jeho smrtí. Jak to, že právě jeho vynechaly ty příšerné pařáty, které se po něm sáply ještě tady na skalách, rozstříkující zášť, zuřivost, hrozby a sílu, opadly zase zpět, a zase se tyčily ještě výš, jako by naznačovaly, že ještě nyní by mohly sevřít svou oběť, kdyby se jim zachtělo... Ale nezachtělo se jim. Přítele, kteří byli lačni života, lačně připravily o život. Avšak jeho, pro něhož život neměl cenu, oloupily současně a zálučně o to nejcennější, co měl: o víru v zázrak.

Zamrazilo ho odporem až do morku kostí, když si představil, jak si zmateně splétal v mysli zázrak prvního slastného oddání a jak místo toho ve chvíli, kdy ho vyrval člověk smrti a obšťastnil ho dalším životem, aby se mohl dočkat tohoto zázraku, odměnou za zachránění a poskytnutí přístřeší ještě polo v bezvědomí zneužil jeho ženu. Kyprá, neukojená, nevěrná vorařova žena – to měla být odplata za jeho odříkání, té dal v plen své panictví, ta ztělesnila jeho první lásku, jež měla být příchodem osvobození.

Karel Dušnic by teď byl rád, kdyby měl povahu svých kamarádů. Jak by se bezstarostně rozesmáli nad takovým dobrodružstvím a dovedli je

dávat k lepšímu! Jak by mu poklepali uznale na rameno, jak by mu vyčínili šosáků za jeho skrupule a výčitky svědomí!

Nic mu nepomohlo, že si nesčíslněkrát opakoval, že jeho víra v zázrak, který měl přinést osvobození, byla nesplnitelné šílenství, mystická nejasná myšlenka, a že chvíle ve vorařově bytě byla ve skutečnosti jen bezvýznamná bagatela. Nic mu nepomohlo, že si nesčíslněkrát říkal: rozdíl mezi ním a úplným bláznem je jen ten, že on si je vědom své nemoci. Neustále znovu neúprosně a neúnavně, jak ječivě pleskaly o břeh vlny moře, doléhaly na něho beznaděj, rozčarování a výčitky svědomí. Skráně ho pálily, jako by v jeho žilách místo krve proudilo rozžhavené železo.

Tři měsíce se tak hryzal Karel Dušnic daleko na jihu, jehož břehy hryzal příboj moře. Pak se rozhodl k návratu do Prahy. Nedalo se říci, že by se byl na jihu zotavil. Ale přece jen se snažil být hovornější ve styku s příbuznými, kteří ho občas navštívili. Jen o neštěstí na parníku se nesmělo mluvit. „Přestaňme s tímhle tématem, je to pro mne příliš rozčilující.“ A zavedl hovor jinam.

Jednoho dne se vypravil zas na Kampu za vorařem Janem Chrapotem. Když vešel do domu, potkal na pavlači vorařovu ženu.

„Řekla jsem muži všechno.“ A když se na ni Dušnic udiveně podíval, připojila ještě: „Stejně by to na mně brzy poznal.“

Karel Dušnic zbledl jako křída a rukama se přidržel okraje zábradlí.

„Co – co na to – řekl váš muž?“ vypravil ze sebe.

„No, to vědí, že se zlobil. Ale vždycky si sám přál, abysme měli dítě. A konečně,“ naznačila vzdorovitým pohybem hlavy, „doma jsem pánem já.“

Pak ho pobídla: „Jen ráčej vejít, je uvnitř ve světnici.“

Jan Chrapot leží na něčem, co vypadá jako pohovka, jen tak bez kabátu.

„Vstaň, přišel pan Dušnic.“

„Pane Chrapot, přišel jsem, abych vám vzdal tisícere díky – a abych vás požádal za odpuštění.“

„No dobrá, dobrá,“ zabručí vorař a tváří se vážně, a jak tak vstal, když Dušnic vešel, uvažuje o odpovědi.

Karel Dušnic ho předejde. Vytáhne z náprsní kapsy tašku a podává Chrapotovi dvě bankovky. Chrapot je vezme a užasle se otočí po ženě. Radostným vzrušením mu hoří tváře.

„Tisíc zlatých!“ Maně mu to vyklouzne z úst při myšlence, že má teď tisíc zlatých. Potom se snaží o důstojný úsměv. „No dobrá,“ pronese nahlas a nese peníze do skříně.

Třetí kapitola

Na Kampě nebralo šuškáni konce. Že malý Jaroslav, Jarda, není syn churavého voraře Chrapota, věděl kdekdo. Dovedli si také domyslit, že s narozením dítěte má co dělat onen muž, kterého sem tehdy přinesli polomrtvého z vraku. Kdo však byl ten cizí pán? Stálo za to věc probrat. Paní Chrapotová nosila teď veliký klobouk, malý měl šaty z obchodu s dětskou konfekcí – ne jako ostatní vorařské děti, jejichž šatičky byly jen tak zhruba spíchnuté ze starého prádla nebo šatstva po rodičích. Ztroskotanec přinesl tedy Chrapotovým bohatství a každý by byl u čerta rád věděl, kdo to je.

Ale Chrapotka nic neprozradila. Byla, jak se tak říká, všemi mastmi mazaná. Jako svobodná dělala v továrně v Holešovicích. Dobře ji znali voraři, kteří dělali zastávku za propustí u Štvanice, aby si tu u Bašteckých dali poslední lok pražského piva a svázali prameny pro vlek remorkérem. Leckdo se pak, když zase vyjeli, vytahoval, jak si s ní užil, svědky dobrodružství byly ovšem jen travnaté porosty na maninské pláni nebo akáty na Štvanici. Často škádlila voraře Chrapota, který už nebyl nejmladší a také ne z nejchytřejších, a výsledek jejich žertů byl ten, že Chrapot začal za ní pálit. Smála se tomu, smáli se také voraři, když se v noci uložili ke spaní buď venku na vorech, nebo v jedibabské hospodě pod stoly, nebo také v Loubí, a vpytávali se na Chrapota, copak asi dělá jeho zbožňovaná a jestli na něho věrně vzpomíná. Ponenáhlu však nechala úsměšků. Chytře si pomyslila, že se jí tu naskýtá příležitost k vdavkám, jaká se hned tak nevrátí. A jednoho dne se nastěhovala na Kampu jako legitimní Chrapotova žena. Lidé z Kamy, už po rodičích a po předcích od plaveckého řemesla, neradi viděli mezi sebou bývalou holku z fabriky, „fabričku“, které tak hloupě sedl na lep jeden z nich. Zvláště ženy ji nemohly ani cítit. Na oplátku zas měla paní Chrapotová pro „Podskaláky“ vždycky jen pohrdání a nikdy se s nimi moc nestýkala. A teď, když se jí narodilo děcko a ona vycítila, že ji obklopuje zvědavost a závist, stranila se jich ještě víc. Sousedé si řekli, že se nad ně vynáší, poněvadž najednou zbohatla. Z voraře Chrapota by byli spíš něco vytáhli, ale ten musil držet jazyk za zuby pod pohrůzkami své ženy, v jejímž područí byl po všech stránkách. A tak když na něm vyzvídali ostatní voraři při přípravách ke spuštění vorů ve smíchovském přístavu, při svačině u ohniště na prámu nebo když je táhl remorkér a oni se nudili, odbyl je jen a zabručel něco, čemu nerozuměli.

A ať okukovali maličkého Jaroslávka, jak chtěli, neobjevili na něm nic, co by jim naznačilo něco o jeho rodokmenu, třebaže vypadal docela jinak než ostatní chlapečci z Kamy. Chrapotka hýčkala synáčka, kterého přece jen přivedla na svět, přestože v to už dávno nedoufala, a dbala o něj úzkostlivě nejenom z lásky, ale také proto, aby ještě víc popíchla u sousedů závist a další výmysly. Vypravila se dokonce do městských sadů, kam chodily děti boháčů, a všimala si, jak jsou oblečené, upravovala chlapečci také účes s lokýnkami přes uši, a lze si představit, jaká to byla pod Karlovým mostem senzace, když se Jarda objevil v neděli mezi svými bosými kamarády v žlutých botičkách a ponožkách a v modrém námořnickém obleku s námořnickou čepicí. Od čepice se mu houpaly dvě černé stužky, vzadu v každém rohu na námořnickém límci byly hvězdičky námořnické hodnosti a na levém rukávě vyšitá zlatá kotva.

Přítom se Jarda nijak nevytahoval, hrál si se všemi, dovedl odbít špačka vysoko až k oknům poschodí, roztočil káču, že dvě minuty poskakovala po kostrbatém dláždění na břehu, a než se dali do hry na lupiče a četníky, dovedl rozpočítat chlapečce podle tradiční tajemné říkanky Ententýny sou rakatýny, buja, buja, buc, tys to všechno spuc tak dovedně, že heslo „spuc“ padlo vždycky na chlapečce, s nimiž kamarádil. Ti pak dělali lupiče a mohli se utábořit v rozvalině vyhořelé obrovské červené cimbuřovité stavby Odkolkových mlýnů, k níž znal cestu jen zasvěcenec, zatímco ostatní se musili spokojit málo slibnou a v zásadě také nenáviděnou úlohou četníků. Nebylo divu, že s ním chtěl být každý zadobře. Obzvláštní respekt však mu získalo kavalírské chování při kuličkách, při čukesu nebo labetě. Dosud bývalo běžným zvykem, že hráči, kteří mistrovsky ovládali hru, hráli se slabším spoluhráčem jen potud, pokud ho neobrali o všechny kuličky (v krámě u Kolanta bylo šest kuliček za krejcar), Jarda však, když spoluhráč přišel o poslední kuličku, půjčil beze všeho kuličky k další hře. Jak džentlmenské to bylo gesto, lze si představit podle toho, že Jardu protivník tak vlastně získával šanci obrátit ho o poctivě získanou výhru, zatímco Jarda mohl nanejvýš vyhrát už jen jednou vyhrané. Jindy zas hodil do důlku jako vklad skleněnou kuličku, červeně, modře, žlutě a zeleně žíhanou, a roznítil tak hráčský zápal do nepopsatelné vášně.

Ohromnou senzací bylo, když se rozneslo, že zapsali Jaroslava Chrapota na německou školu. Neboť i v domcích na Kampě se usídlila národnostní zášť. Obyvatelé tady ani za mák nechápali, co jsou to jazyková nařízení, komise, paragraf čtrnáct, obstrukce a národnostní menšiny, kolem nichž se nadělovalo v novinách tolik křiku. Obyvatelům byly cizí záměry,

kteře omladináři osnovali v temném podzemí. Lidé četli v novinách zprávy o procesech, poněvadž to byly soudničky, z nichž se dočetli, jak se jmenovali obžalovaní, čím byli, kolik jim bylo, zda učinili doznání, nebo popírali vinu, jak vyhlíželi a jaký trest je postihl. Večer pak vedli obyvatelé Kamy sáhodlouhé debaty, zda mají omladináři v úmyslu zavraždit císaře a arcivévodu a korunovat českého krále, či zda zamýšleli pouze vyhodit do povětří německé domy.

Starému Růžičkovi, který se krátce po procesu nastěhoval na Kampu, projevovali pořád ještě romantickou úctu: byl totiž správcem domu, kde u vánočního stromku dýka sklátila hrbatého Rigoletta z Toskány, který byl zrádcem Omladiny.

Občas se voraři a jejich chlapi opozdili k obědu, a když pak přiběhli celí uřícení, límec u kabátu utržený, chlubil se, jak se servali s buršáky Na Příkopě, jak vyrvali kamarády z rukou strážníků nebo jak se jim sami vytrhli. Tehdy k nim ženy vzhlížely s obdivem a na schodech anebo před domem si pak navzájem vyprávěly o hrdinství svých mužů nebo synů.

Ediční poznámka

Když se na Velikonoční neděli 16. dubna 1911 objevil v Bohemii Kischův podčárník Katastrofa, dost možná neměl ani autor ještě tušení, že právě tento text se stane základem jeho eminentní snahy napsat řádný pražský román, „prostými slovy prózy podat obraz tohoto města...“, tak úžasně zvláštního, tak neskonale překrásného, že ho musí milovat každý, každičký, komu odkrylo svůj půvab“. Podčárník si připomeňme celý.

Katastrofa

Karel „Gaudium“. Po katastrofě by toto přízvisko nutně připadalo jako ironie. Po katastrofě však už nebylo nikoho, kdo by věděl něco o tom, že se mu tak říkalo. Kroužek, který tento název dal Karlovi, zanikl přece tak strašným způsobem. Marcel Bleyer, který stál v bezprostřední blízkosti vadného kotle, byl při jeho výbuchu roztrhán na tisíc kusů. Robert Dirnböck utonul pod troskami parníku. Mrtvolu Engelberta Naaka vytáhli u Mělníka až za devět dní po neštěstí. Hlava Matyáše Blechy byla vymršťena na nábreží. Bedřicha Frice vytáhli z vody sice živého, ale zemřel po šesti dnech horečnatých muk, aniž nabyt vědomí.

Karel Dušnic, Karel „Gaudium“, se zachránil. Držel se dvacet osm minut prkna z parníku, který se rozbil na padrť. Myslí, že zahyne, poněvadž se ocitl uprostřed řeky, daleko od břehu, odkud nemohl nikdo zaslechnout jeho hlas. Kolem něho se rozléhalo nařikání, sténání, vzdychání a rozléhal se hluk, nikdo ho nemohl zahlédnout mezi tou spouští plovoucích klád, mrtvol, lavic, údů a kusů šatstva. Ale právě to, že byl uprostřed Vltavy, bylo jeho štěstí. Neboť tady ho uviděl vorař Jan Chrapot, který hned vyplul s loďkou k místu neštěstí od svého domku na Kampě, tedy z levého, protějšího břehu Vltavy. Chrapot popadl Karla za paži a snažil se ho vtáhnout do člunu. Marně, neboť Karel Dušnic byl víc mrtvý než živý a neměl sílu, aby nějak pomohl svému zachránci. Jen se křečovitě držel okraje loďky. Tu stáhl Chrapot vesla, naklonil se, chytil polomrtvého kolem boků a vtáhl ho do loďky – přičemž se kocábka málem překotila. Bezládně dopadl Karel Dušnic na dno. Chrapot se chopil vesel a vrátil se, jak mohl nejrychleji, na Kampu.

Tam už stálo na tisíce lidí. Několik jich pomohlo zvednout omdlelého z loďky a nesli ho do Chrapotova bytu. Zatím přišla vorařova žena a odemkla. Položili neznámého na stůl. Ve světnici i na schodech bylo

plno zvědavců. Chrapot je všechny vystrnadil z domu a dal se do křišení bezvědomého. Sotva přetřel několikrát Karlovy spánky, pootevřel Karel oči a vydechl. „Polož ho do postele a rozdělej oheň,“ řekl vorař ženě a rychle odešel, aby se vypravil znovu k místu neštěstí. Že na to něco namítla, už ani nezaslechl.

Chrapotka zula neznámému boty, svlékla mu šaty a stáhla z něho i spodní prádlo. Karel Dušnic ležel na stole, ke všemu netečný, a bylo mu jedno, co se s ním děje. Ba nehnul ani brvou, když se Chrapotka opřela do stolu a strkala ho k posteli. Zíral strnule ke stropu a těžce oddychoval. Jen když ho žena ukládala na lože, trhl sebou, rozhlédl se po vorařově světnici a zeptal se:

„Co je?“

„Parník vybuch, vy ste spad do Vltavy a můj vás vytáh. Teď ste tady u nás v bytě a já bych vás ráda ulo-žila do postele.“

Karel Dušnic, levý ukazováček u spánku, jako by si chtěl vše uvědomit, zíral nehnutě před sebe. Dlouho se nemohl rozpomenout. Postupně si však začal ujasňovat souvislosti toho, co se stalo. Jak se sešla na parníku celá jejich parta k výletu o letnicích, loď už měla vyplout, když tu najednou zčistajasna se ozvala strašná rána, jeho pohltila řeka, plula tam nějaká deska, kterou sevřel prsty, a pak ho vytáhl k sobě do člunu nějaký muž.

„Kde máte manžela?“

„Odjel,“ odpoví Chrapotka roztržitě, zatímco se Karel Dušnic pozvolna probíral k vědomí. Ani na chvíli nespouštěla zrak z velkého neznámého pána, s nímž tu byla v pokoji sama, nevnímala ani, nač se vyptává, ani co ona sama na to říká. Karel Dušnic cítí její pohled. Nenechá jej bez odezvy a prohlíží si zkoumavě vorařovu ženu. Švarná mladice. Karel je teď už při plném vědomí a zeptá se hovorovým tónem:

„Kam to šel váš muž?“

„Ale rozjel se zase k místu neštěstí... Na mě nic nedal. Je mu jedno, co povídám... Nechá mě tu samotnou...“

„Děti nemáte?“

„Ne, sme bez dětí. Manžel není zdrav...“ Žena to pronese rezignovaně. Pak se však na něho podívá, jako by mu tím chtěla zavdat důvod. Dodává mu odvahy.

Karel „Gaudium“ vyskočí a blíží se s upřeným pohledem k ženě. Chrapotka neuhýbá. Neuhne ani tehdy, když je neznámý už blízko u ní. Neuhne ani, když ji neznámý chytí za boky. Naopak. Obejme ho levičkou kolem krku a pravičkou otočí klíč ve dveřích.

Domů jel Karel sám vozem. Tři týdny ležel s lehkou horečkou v posteli. Chtěli mu zatajit, co se stalo s jeho druhy, ale byl neodbytný. Chtěl vědět, co se stalo s Bedřichem Fricem, s Matějem Blechou, s Naakem, s Dirnböckem a ostatními. Tak mu postupně šetrně sdělili, že všechny postihla smrt. Když při soutoku Labe a Vltavy vylovili Naakovu mrtvolu, snažili se mu to zatajit. Každá zpráva o smrti tolika lidí se ho totiž těžce dotkla. Nakonec se však Karel neustálými dotazy přece dopídil, že dobře vědí, co se stalo s Engelbertem Naakem. A zůstal už teď úplně chladný při zvěsti o smrti posledního z jejich kroužku.

Když Karel pookřál, odebral se do domu svého zachránce. Našel ho snadno, poněvadž na břehu Kampy není tolik malých domků. Jsou zde větší dvou až tříposchod'ové nájemné domy, a v nich by ztěžka hledal toho, za nímž se vypravil. Jsou totiž v podstatě všechny stejné. Stavitelé těchto laciných domů nevěděli, kterou stranu by vlastně měli udělat průčelní a kterou zadní stranou, neboť jedna jejich fronta vede na malé nedlážděné náměstíčko s vysokými lipami (Kisch přehlédl, že to jsou akáty. Pozn. překl.), kde si děti hrají kuličky a hrnčíři tu konají své trhy, druhá je obrácena k vodě a je ji vidět z Karlova mostu. Rozřešili to tedy tak, že na omítku a nějakou zvláštní výzdobu průčelí je škoda peněz, a upustili od průčelí vůbec.

Od těchto budov se lišil Chrapotův domek čtvercového tvaru, který nebylo možno přejít, a tak odpadlo Dušnicovi nepřijemné doptávání po bytě voraře, kterého neznal ani jménem. Domek stál šikmo naproti do výčepu V Pekle, kde král Václav v noci, kdy umíral jeho otec císař Karel IV., hýřil s nevěstkou Božkou-Věsnou a dostal se kvůli ní do krvavé rvačky.

Chrapotka byla sama doma. Manžel je pryč z domu, plaví se s vory do Hamburku. Kdy ho čeká? No, tak asi za pět neděl. A opět jako tehdy byla v jejím pohledu pobídka. Tentokrát vyzněla naprázdno. Karel Dušnic sdělil své jméno a adresu. Má teď před sebou cestu na jih a až se vrátí, odmění zachránce peníze. Měl sice peníze při sobě, ale nechťel je dát ženě, která se tak vyzývavě dívala, a odešel.

Uposlechl lékařova doporučení – „Jedte na jih k moři, tam se nejlíp zotavíte z toho všeho rozčilení“ – a usadil se v Dalmácii na jednom ostrově. Ale vlny Kvarnerského zálivu nebyly nebesky modré, nýbrž temně zelené, téměř tmavé. Rovněž pobřeží nevystupovalo pozvolna z moře a nikde je neomývaly vlnky, ať se po takovém místě poohlížel Karel Dušnic sebevíc; všude zela rozeklaná úskalí a příkře se svažovaly skály, do nichž zurčivě bily a burácely přivaly vod a dunivě opadaly zpět. Kamkoli pohlédl, žrel,

jak moře šíralo samo sebe v ustavičném boji, ve stálém nepokoji, v ustavičném vlnobití. Živel vody, který se neustále sápal na břeh, kde stál, byl též živel, který ještě nedávno byl tak žádostiv jeho smrti, též, kterému padly za oběť jeho přátelé, všichni do jednoho. Jak to, že on sám unikl těm parátům, které se ještě teď až sem na skály sápu po něm, vyhlédnuté oběti, chrlí zášť, vztek a hrozby, zase opadnou a znovu se vyřítí, jako by si byly jisty, že nakonec svou oběť přece jen dostanou? Do jeho otázky zněla odpověď. Měl ji se strojeným úsměvem bez skrupulí zavrhnout jako šosáčkou a směšnou, měl si neustále opakovat, že on je Karel „Gaudium“, pro něhož je přece všechno gaudium...? Odpověď se vracela příšerně vytrvale, jako příšerně vytrvale narážely u jeho nohou o břeh vlny moře. Odpověď byla vždycky stejná; zachránil ho muž, kterému se za zachránění života a za pohostinství odvděčil cizoložstvím. Ta výčitka přicházela s každým příbojem vln, každé zasténání příboje se tíživě odrazilo v jeho nitru. V jeho skráních se ozvala bolest.

Tři měsíce se hryzl Karel Dušnic u hryzoucího moře. Pak se vrátil. Podle toho, jak vypadal, bylo k nevíře, že byl na jihu na zotavené. Když k němu zavítali příbuzní nebo potkal známé, musil se notně přemáhat, aby s nimi promluvil. Naprosto však nesnášel, když se ho někdo dotazoval na katastrofu. „Nechme toho, moc mě to rozčiluje,“ řekl a zavedl řeč jinam. Když opět zašel k Chrapotovům, setkal se s Chrapotkou na pavlači.

„Muž už ví vode mě vo všem.“ Když viděla, jak udi-veně se Dušnic zatvářil, odpověděla: „Tak jako tak by to zakrátko na mně poznal sám.“ Po těch slovech Dušnic zbledl a sotva se stačil rukama přidržet zábradlí.

„Co – co – manžel – na to – říkal?“

„No nedivěj se, že ho to namíchlo. Ale dycky toužil po dítěti. Ostatně,“ žena to dala najevo vzdorovitým pohozením hlavy, „doma jsem pánem já.“ A pak: „Ráčeji dál, najdou ho támhle ve světnici.“

Tam na něčem, co vypadá jako pohovka, odpočívá Jan Chrapot jen tak bez kabátu.

„Hni sebou, přišel pan Dušnic.“

„Přišel jsem za vámi, pane Chrapot, jednak projevit vám své upřímné díky, jednak poprosit vás za odpuštění.“

„No dobrá, dobrá,“ zabručí vorař, který povstal, když neznámý návštěvník vešel, a je na něm vidět, jak se vážně zatvářil a jak uvažuje o své odpovědi. Karel Dušnic však už nečeká, co řekne, vytáhne z náprsní kapsy peněženku a dá z ní dvě bankovky Chrapotovi. Ten je vezme, pootočí se užasle po manželce a rozzáří se rozradostněním.

„Tisíc zlatejch,“ uklouzne mu maně při pomýšlení, že právě dostal tisíc zlatých. Pak se pokouší důstojně se pousmát na důkaz, že ho to blaží. „No jo,“ je slyšet, jak pronáší nahlas a jde s penězi ke skříni.

Sdělení vorařovy ženy zapůsobilo na Karla tak, že ztratil poslední zbytek onoho základního životního umění, které mu dříve umožňovalo mít gaudium v každé situaci, i uprostřed lidí, kteří mu byli lhostejní. Bylo to zřejmé i v tom, jak se projevoval navenek. Zřídka kdy ho bylo vidět vyjít z domu, a když měl odpovědět lidem, na co se ho ptali, byla jeho odpověď úsečná nebo se jim nedostalo odpovědi vůbec. Karel ve svém rozpoložení nedomyslí, jak to že se tak hladce vyrovnal s vorařem Chrapotem. Báł se jen děcka. Říkal si, že tisíc zlatých připravilo asi voraře o rozum. Ale až přijde dítě, přijde zase k rozumu. Až přijde dítě, bude si vorař neustále připomínat, že zachránil život lotrovi, který ho ještě týž den připravil o jediné štěstí, který mu zprznil domov. Dušnic vzplál nenávistí k dítěti a děsil se ho. Kojil se nadějí, kdyby se tak narodilo mrtvé. Byla to jeho jediná naděje.

Když však jednou za ním přišel Chrapot a sdělil mu, že děcko je chlapec, zašel Karel Dušnic hned po Chrapotově odchodu do vedlejšího pokoje, naplnil hlaveň pistole vodou, stiskl spoušť, a když vyrazili dveře, našli ho na podlaze bez hlavy a jen od krku mu visely cáry kůže.

Katastrofa ho připravila o rozum, povídali si lidé. Bylo to správné zjištění. Nevěděli však, která katastrofa to byla.

Německé první vydání Pasáka v roce 1914 předchá-zelo v Bohemii 6. května téhož roku opětovné uveřejnění podčárníku Katastrofa, avšak už to nebyl ten tři roky starý, ale tentokráté ukázka z Kischova románového debutu, připraveného na vpuštění do čtenářského oběhu v červnu. Pro vpravdě lidské pochopení života chudších vrstev se mu záhy dostalo kladného přijetí. Českou premiéru měl až v roce 1922 v neautorizovaném vydání pod názvem Pasák holek (překl. Josef Bláha), když předtím byl zdramatizován a pod titulem lidu znalé písničky Pasáci, pasáci... ho v divadélku Adria uvedla 27. listopadu 1921 Longenova pražská Revoluční scéna. Brno hru spatřit nesmělo, neboť tamní policejní ředitelství ji v roce 1923 zakázalo pro

údajné ohrožování veřejné mravnosti. O šest let později byl Pasák zfilmován. Němý dlouhometrážní snímek (rež. Hans Tintner) měl premiéru 2. května 1930 v kinu Adria.

Dalšího oživení se příběh dočkal 26. dubna 1937. To začal po přepracování vycházet na pokračování v Haló novinách. V následujících desetiletích panovalo v otázce jeho uveřejnění dlouhé mlčení. Teprve druhé knižní vydání stačilo v roce 1969 poslat mezi čtenáře nakladatelství Svoboda, a to v počtu neuvěřitelných devadesáti tisíc kusů. Po něm nastala však další letitá a neomluvitelná propast nezájmu – až do chvíle této.

M. H.

(Převzato z III. vydání knihy v roce 1999 u Print-Typia a Carpe diem)

Egon Ervín Kisch Pasák

Z německého originálu Der Mädchenhirt, vydaného poprvé roku 1914 nakladatelstvím Ericha Reisse v Berlíně a upraveného autorem v roce 1937 pro Haló noviny, přeložila Jarmila Haasová Nečasová

Obálku navrhl Dušan Unger

Ediční poznámka, foto na obálce a odpovědná redakce Michal Huvar

Vydalo nakladatelství Carpe diem jako svou 385. publikaci v Brumovicích roku 2018

Vydání IV. (I. elektronické)

www.carpe.cz

Knihy, CD a DVD nakladatelství si můžete objednat na adrese: Carpe diem, 691 11 Brumovice 175 (tel. 737 444 221, e-mail: carpe@carpe.cz)

Knihy pro iPad, doplněné dokumentárními filmy, koncertními záznamy, rozhovory, autorským čtením, záznamy z archivů, speciálními fotogaleriemi a dalším bohatým multimediálním obsahem, najdete v App Store v aplikaci Carpe Diem Online či v e-shopu <http://eshop.carpe.cz>.

ISBN 978-80-7487-262-4 (pdf)

ISBN 978-80-7487-263-1 (epub)

ISBN 978-80-7487-264-8 (mobi)